2.ª Yaro   Madrid Mayo 1912.   N.º 6.

SUSCRIPCIÓN ANUAL
1 pta

LABORO

Yaral suskripto por exter-lando:
1,50 fki.

REVISTA MENSUAL BILINGÜE DEDICADA Á LA DEFENSA Y VULGARIZACIÓN DEL ESPERANTO REFORMADO (SISTEMA IDO)

Redakteri: Pedro Marcilla, Alberto Galant

Administreyo: LEÓN, 9, 2.º

CHANJO DI ADRESO

Ni informas nia lekteri ke de nun la domicilo di nia kunlaboranto S.º Marcilla, e konseque l'administreyo di LABORO, *esas: strado León, n.º 9, 2.º, e ni pregas omni sendar ad ica adreso lia korespondado.*

L'ADVOKO

Me salutas vi, dezerta ruini, santa tombi, silencoza muri! me advokas vi! me sendas a vi mea prego. Yes! dum ke via aspekto repulsas per sekreta pavoro la regardi di vulgara homi, mea kordio trovas ye via spektado la charmo de profunda ed alta pensi.

Quante utila lecioni, tuchanta o forta reflekti vi prizentas a spirito qua savas konsultar vi! Ya, kande tota la tero sklavigita tacis avan la tirani, vi ja proklamadis la veraji, quin li hororis, e qui, fuzante la restajo di la reji kun ta dil mizeroza sklavi, atestis la santa dogmato *Egaleso*. En via klozajo, izolema amanto di la *Libereso*, me vidis aparar olua feo, ne tale quale la vulgaro figurizas lu, armizita per torchi e per poniardi, ma, sub l'augusta aspekto di la *Yusteso*, tenanta en lua manui la sakra balanci ube on ponderas la agi di la mortivi che la pordo di l'eterneso.

O tombi! quanta vertuin vi posedas! Vi pavorigas la tirani, vi venenizas per sekreta teroro lia nepia judo; li fugas via nekoruptebla aspekto, e la deskurajozi portas for de vi la superbeso de lia palaci.

Vi punisas l'opresanto potenta; vi raptas l'oro a l'avaro postulanta e vi venjas la febla quan lu expropias, vi kompensas la privaci di la povro plenigante de sorgegi la luxo di la richo; vi konsolas la desfelico, ofrante a lu lasta lojeyo; lastavorte, vi donas a l'anmo tajusta equilibro de forco e sentiveso qua konstitucas la sajeso, la vivo-cienco.

Konsiderante, ke lu mustas omnon retrodonar a vi, reflektema homo neglijas kargar su per vana grandaji, per neutila richaji: lu retenas lua kordio en la limiti di natural yusteso; e tamen, pro ke lu mustas parkurar lua voyo, lu okupas la momenti di lua existo ed uzas la havajo a lu koncesata. Tamaniere, vi pozas morala freno a l'impetuo di posedemeso; vi kalmigas la febroza ardoro di l'jui qui trublas la sensi; vi repozigas l'anmo pos la fatiganta lukto kun la pasioni; vi starigas lu super la desprizenda interesti qui tormentas l'amaso, e de via suprajo, embracante la ceneyo di la populi e di la tempi, la spirito atencas nur granda afecioni, e lu konceptas nur solida idei de vertuo e glorio.

Ah! kande la vivo-sonjo esos fininta, ye quo utilesos ta desquietesi, se li ne poslasas ula traco di utileso?

O, ruini! me rivenos che vi por lernar via lecioni! me ripozos me en la paco de via soleso; e de ibe, for de l'afliktiva spektaklo di la pasioni, la memoraji igos me amar la homi; me okupos me pri lia feliceso: la mea formacesos per l'ideo ke me hastigis olu.

VOLNEY.

La Ruini.

SONJO PRI MORTINTI

(Sequo.)

La trono esas verko parlaborita da la omnopovo e da la miraklo. Jupiter, vestizita da su ipsa, bela por l'uni ed iracoza por l'altri; la suno e la steli pendas ek lua boko, la vento senmova e muta, l'aquo apoganta su en lua lateri; la tero abstraktita, timoza de lua filii, la homi. Kelka minacis ti, qui per mala exemplo, donis ad li mala kutimi. Generale, li omni esis pensema: la pia, pri quo lu dankos, la mala pri quo deskulpos su. La notarii, per lia pazi e diversa kolori montris quanta konti debas ad lia komisanti;

l'ocidisti rilektis lia signi e manuskripti. Omna defensisti esis interne, omna akuzanti esis extere.

Kelka gardisti esis apud pordo tante streta, ke apene pasis tra ol, ti qui pro hungro, esis maxim magra. En latero esis mixita la desfortuno, la pesto e la chagreno, kriante kontre la medicinisti. La pesto dicis ke olu vundis la homi, ma ke la medicinisti mortigis li. La chagreno dicis ke lu mortigis nulu sen helpo de la doktori; la desfortuno adjuntis ke omna enterigiti esas parte da lu e parte da la doktori. Pro to la medicinisti mustis informor pri la mortinti; e quankam la stulti dicis ke li mortigis plus kam la medicinisti, ici prenante papero ed inko, en suprajo, kun lia protokoli, respondis audinte singla nomo: «Il pasis avan me, en tala dio di tala monato, etc.»

Pilatos lavis sua manui tre rapide por irar pose varmizar oli. Esus vidinda quale ula povri eniris inter kelka reji, quin faleskis kun lia kroni, vidante la sacerdoti kunportar lia tante rekta.

Lore advenis viro tre fiera ed iracanta, qua prizentante papero, dicis: «Yen mea examenala karto.» Omni admiris su e la pordisti questionis lu qua il esas. Lu respondis per granda voci: «Me esas maestro examenita pri armi, unu ek la maxim grava e famoza di la mondo» e tirante kelka paperi ek lua pektoro, lu dicis ke oli esas testi pri lua fakti. Ta paperin faleskis nevole e quik iris prenar oli, samtempe, du lektisti ed un komonal oficisto; ma, lu levigis oli ante kam la lektisti.

Advenis advokato intencanta enirigar lu; ma, retroirante il saltis, e montrante brakio lu dicis: «Ica esas ne-refutebla, e kom me lernigas mortigar, me darfas nomizigar me Galeno; nam se mea vundi irus sur mulo, olti semblus mala medicinisti; se vu deziras, me bone raportos praktike pri to.—Omni ridis ed oficero poke bruna questionis lu, quon lu savas pri sua anmo; lu respondis: Me admisas nula moki de olua enemiki!

On imperis lu ekirar, e dicante; enirez altru, lu quik foriris. Pose advenis kelka restoristi quin ministro konocis per la bruiso. Irgu adjuntis: ne esas restoristi, ma furtisti. Li hontis su pri to, e demandis advokato, ma punisanto, dicis: Hike esas Judas, izolita apostolo. Audinte ico la restoristi dicis a lektanto (qua rapidege pasigis folii): ni koncesez singlu; ye nia parto, ni volunte aceptas bruligar ni dum multa yarcenti. Ma la punisanto ne asentis pro ke la puniso mustas esar plu grava.

(*Sequos.*)

ORGANIZO ESAS NECESA

Kande ni atencas l'idista organizo en altra landi ni sentas granda chagreno pro ke ni, hispana idisti, esas ankore ne nur desmulti ma anke disemata tra la tota lando, ne interkorespondas e ne povas tale interkambiar propozi od opinioni, nek informar ni pri nia laborado.

Ka ni ne mustus ja de nun pensar pri l'uniono per qua febla stipi divenas forta e ne desruptebla fasko? Ni havas kelka bonvoloza e konstanta amiki di qui la konsili esas sequenda; li konsakros ad olu lia esforci, nedubeble: li propagas nia *Laboro* de l'unesma jorno e ni esas a li tre gratitudoza pro ke ta revueto esas la sola organo per qua nia linguo povas cadie konocesar da la sampatriani.

On savas exterlande ke ni existas, on lektis nia nomi sur irga informilo, propagofolio o kuverto; mem postkart-kolekteri sendis a kelki bela ilustraji, pregante la respondo: uli aceptis tala korespondado, altri ne durigis ol pro manko di tempo o pro ke li konsideris la sistemo poke frivola...

Irgequale ni ne partoprenis ye ta mondo-movado ni restis izolita. Ni okupas en l'idala geografio la sama loko kam la laponi o la reda raso apud granda amasi di homi.

On ne devas tamen kredar ke ni adportis ula stoneto a nia konstruktajo; okaze la kongreso esperantista en Barcelona ube asistis nia kara samideano S° Escuder *(Castellon)* on parolis pri la reformisti qui luktis dum ta tempo publikigante artikli en la chefa jurnali di nia urbi.

S^{i} Casares e Marcilla propagadas inter la militisti; S° Escuder inter la fervoyisti

Konferenci eventis en la *Populdomo* e plu tarde en *l'Ateneo*; ni sucesis tale konocigar la verko di la Delegitaro, ni facis poka adepti, ma on ne obliviez ke la zamenhofisti luktis titane en nia lando por krear, pos longa yari, nur kelka grupeti. Ni semas... semadas!

To quo mustas distingar sempre nia propagado di l'esperantista esas prizentar la questiono quale vere pedagogiala; pro to, irgequaloke, en la chef-urbo quale en l'urbeti; ni parolez a verkisti, mestieristi intelektozi, precipue a profesori: la skolo esas la maxim atencenda kozo por ni, ibe formacesas la morgala homi; la nuna pueri esez nia helpanti!

Por atingar ica rezultajo, *Laboro* inicias la sendo di plura numeri a la hispana profesori: to esos l'unesma pazo.

Ni esperas precipue de forta agitado, e ni esas pronta publikigar omna utila propozo qua sendesos a ni por ica skopo!

E pro ke nia deziro maxim ardoroza esas la kreo di «*Hispana Federuro*» simila a la suedana, ni konocez la nombro di nia samideani, ni facez kelka deki de nuva adepti, e to esos posibla!

On ne obliviez nia frazo: «*febla stipi divenas potenta fasko per uniono*».

REFORMO DIL KALENDARIO

Segun deziro dil Internaciona Kongreso dil Komercala Chambri (London 1910), la suisana federala konsilistaro intencas invitar diplomacala konfero por reformo dil kalendario. Pro ke la questiono esas tre grava, omna interesato, qua havas bona ideo pri ta reformo, esas pregata sendar maxim balde sua propozo—en IDO kompreneble—a la sekretario dil Uniono por la linguó internaciona en Lüsslingen (Solothurn), qua pose sorgos pri la transsendo a la oficiala adreso.

On lektas en esperantala revui, ke ja 12 respondi advenis en Esperanto (inter 28), e pro ke on sempre aceptas nova propozi, ni esperas ke anke nia samideani helpos la solvo di ta grava questiono en qua ni samtempe povas demonstrar la praktikala valoro di linguo internaciona generale e la perfekteso di IDO.

La sekretario dil Uniono,
FR. SCHNEEBERGER.

PRI POLITIKO

Nun, la hispana politiko trairas grava momenti.

Ica linei, inspirata da bonvolo, ne esis skribata da profesionano, ma da observanto e senpartiano.

Me vidis traktata ica temo en kelka revui, quale exemple «*Internaciona Socialisto*» é l'anciena «*Esperantisten*» e me opinionas ke nia lando mustas anke luaparte kunlaborar a la formaco di politikal gazeto internaciona.

Yes, grava momenti proximijas por ni.

Hispanio, onu ya savas, esas inter la nacioni maxim favorizata da Naturo, tamen, lu esas inter le maxim mizeroza e desfelica.

Olua historio, bela quale sun brilado o quale la fairoza okuli di lua puerini esas—til la Mezepoko—preske haltinta dum la lasta yarcento.

To venas de ke lia statani nehabila od ambicioza obliviis la general interesto e sorgis nur lia propra.

Onu flatis la pasioni di la amasi, l'inklino a l'amuzi, a la taurofesti, e nulon preske facis pri instrukto od agrokulturo.

La lasta eventi en Maroko qui tanta sango kustis da ni, reflekteskis tamen la populo, ke ta malají ne povos longe durar, e ke plu saja politiko mustas impozesar, se ni volas ke nia patrio esez forta e prosperanta.

Me esvanos hike eroro cirkulanta exter nia lando. Nu, Hispanio ne esas naciono regresema; hike quale omnube, on trovas viri edukita segun la moderna teorii. Certe l' *Eklezio* akaparis nia havajo, certe lu esas anke potenta mastrino, ma, advere, multa spiriti ja tote liberijis de lia influo e kombatas lu omnamaniere.

On povas anke multo esperar de ica lando malgre lua semblanta indiferenteso o debileso. Ka ni ne havas en Hispanio altro kam toreadori? Ni havas ciencisti: *Ramón y Cajal* (Nobel-laureato), *Torres Quevedo*; medicinisti exterlande konocata, filozofii verkisti: *Pérez Galdós, Benavente...*

Quon me opinionas pri la nuna stando?

La demokratal politiko (la maxim radikala interne la monarkio) reprezentata da Canalejas, chefo di l'nuna ministraro, tote ne sucesis. Il esis promisinta la supreso di la mort-puniso, reformar la konkordajo kun la Papo ed institucar civila mariajeso: lu nulon facis! Quon eventos kande la sudicanta *liberalo* subversesos? Ka la populo toleros la reveno de S.° Antonio Maura e de sa *konservemi* o ka la demokrati adoptos nuva chefo? On darfas esperar kelko de S.° Gasset, exdirektero di grava jurnalo, e de lua hidraulika politiko. Lu semblas sincera, instruktita, kompetenta; lua proyektin forsan sucesus se la pekunio esus plu abunda, se la financi esus totaltre administrata.

La republikani, suaparte, bruisas e minacas; la socialisti quankam ne multenombra esas bone organizita. Ka l'unesma tacigos fine lia propramo ed unionos lia forci en komuna agado pos longa yari di sharlataneso? Ni ne savas, ma la tempi proximijas kande omno chanjos e ni havos lore progreso, kulturo ed egaleso. To esas negrava ke li venez de Deo o de la Diablo.

Per l'interna paco, per inteligenta laborado, nia lando atingos plu frue kam altra klimati la feliceso kantita da Cervantes en lua nemortiva pagino titolizita: «*l' ora epoko*».

Noticias varias

Ni recevis bela monologi: *Me ne esas chancoza* e *Damzelo Cikadino e Siorino Formikino*, kun granda fotografuro di la Autoro S.° R. Duval. Li esas komprebla che lu ipsa, 6, rue Gambetta, en Tours (Francia) kontre 50 centimi o 2 respondo-kuponi.

***

En nia lasta numero, precipue en la rakonto «Sonjo pri mortinti» ni facis multa e grava erori; ton ni sincere agnoskas; ni mem insertis kelka vorli nultempe adoptita da Ido! Ni regretas nia nesorgezo, ed esperas esir plu fortunoza en la sequantajo di la dicita rakonto.

***

Hemos recibido el notable folleto titulado *l'Echec de l'Esperanto devant la Délégation* (el fracaso del Esperanto ante la Delegación). En él se especifican detallada é imparcialmente las causas que motivaron el rompimiento de la Delegitaro con la Lingva Komitato y se responde con pruebas irrefutables á las calumnias é inexactitudes de aquellos que supeditaron los intereses de una gran causa á su ambición ó su soberbia.

Recomendamos la lectura á todos los grupos esperantistas.

¡Ya sabíamos, desde hace tiempo, que el Dr. Zamenhof se hallaba encadenado por todo género de compromisos morales y materiales!

Ni dezirus publikigar naraci pri mori e tipika kustumi e pro to ni esos gratitudoza a nia samideani se li voluntas sendar kelka artikleto koncernanta lia regiono o lando. To esus vere interesiva por kurioza lektanto.

GRAMATIKALA KONSILI

Una de la precipua kulpi, quin la hispani facas en Ido (same kam en Esperanto; ma, en Esperantuyo nulu remarkas ol, pro l'obligo di mutuala admirado e flatado), esas l'omiso di la subjekto di la verbi. Ta omiso esas posibla en la hispana, pro linguala kauzi, quin ni ne bezonas expozar hike (cetere, nia skopo nule esas kritikar o diskutar la vivanta lingui, ma nur docar la korekta uzado di la L. I.). Ma en Ido, ube la verbo havas nula personala flexiono (ne varias segun la personi), *esas absolute necesa, ke omna verbo havez sua subjekto*, mem kande ta subjekto esas ja expresita en altra propoziciono, e devas reprezentesar nur da pronomo.

On devas konsiderar kom aparta propoziciono mem la *participala* propozicioni, kontenanta participo adverba (participo *absoluta*, quale dicas la latinala gramatikisti). Ma generale li referas la subjekto di la chefa propoziciono, qua lore ne bezonas repetesar. Exemple, on ne dicez: «Audinte Alexandro tala vorti, koncesis pardono...» ma: Audinte tala vorti, Alexandro koncesis...» od anke: «Alexandro, audinte tala vorti, koncesis...» tale ke la chefa verbo *(koncesis)* havez sua subjekto.

Cetere, la hispani devas evitar la trouzo di l'adverba participo, qua esas una de la kustumi di lia linguo. On devas evitar ta formo precipue kande ol havas altra subjekto kam la chefa propoziciono, nam lore on havas nula avantajo uzante ol, pro ke on devas expresar anke ta subjekto. Esas do plu klara formacar propoziciono aparta, relativa o subordinita. Exemple, vice: «Irante Alexandro destruktar urbo..., filozofo qua lojis en ol...» on devas dicar: «Kande (o: dum ke) Alexandro iris destruktar urbo...»

Fine, on evitez akumular (quale ofte eventas en la hispana) la subordinita propozicioni en un frazo, qua lore riskas divenar konfuza ed obskura. On lernez bone distinga singla propozicioni; lore on remarkos, ke on povas maxim ofte separar li, e co esas sempre preferinda.

On sequez la bonega konsilo di nia samideano PEUS (quankam la germana anke prizas la longa frazi): »*Facez kurta frazi.*»

L. COUTURAT.

La pacienteso e l'edukiteso evitas multa malaji.

Ursino havis urseto jus naskinta. Lu esis extreme leda. On rekonocis en lu nula figuro di animalo: olu esis amaso desforma ed hororoza. L'ursino hontigíta pro ica filio, iris serchar korniko lua vicenino, qua facis granda bruiso per lua babilado, sub arboro. Quon me facos, mea amikino, ye ica monstro?, olu dicis. Me volunte strangulos ol. Ton vu evitez, dicis la babilema: me vidis altra ursi en sama embaraso kam vu. Irez, lekez tenere vua filio; lu esos balde bela ed honorizos vu. La matro kredis facile quon on dicis a lu pri lua yuno. Lu paciente lekis ol dum longatempo. Fine, lu diveneskis minus leda e la patrino iris dankar la korniko yene: Se vu ne esus moderinta mea senpacienteso, me manjabus mea filio, qua nun esas maxim granda plezuro di mea vivo.

Ho! quanta bonajin impedas la senpacienteso, e quanta malajin lu adportas!

ESTABLECIMIENTO TIPOGRÁFICO DE EL LIBERAL
Marqués de Cubas, 7, Madrid.